

Büyük Taarruz

Ahmet Yavuz

İstanbul, Cumhuriyet Kitapları, 2022, 208 sayfa, ISBN: 978-625-771-56-14.

Zafer SARAÇ*

Türk tarihinde büyük savaşların ayrı bir yer tuttuğu bilinir. Muharebelerin sonucunda kazanılan zaferlerin veya yaşanan mağlubiyetlerin yeri geldiğinde fazlasıyla öğretici olduğu malumdur. Ama her şeyden öte savaş büyük bir stratejik ve hayati çarpışmadır. Yani öyle bir futbol maçının serencamıyla anlatılacak kadar basit değildir. Bazen büyük bir milletin kaderine etki edecek kadar ölüm kalım mevzusudur. Yeri gelir, canlar bile mukaddes bilinen toprak parçasına özgürlük vermek için feda edilir. Türk tarihinde büyük harpler olmasına karşın, geçtiğimiz yüzyıl içerisinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun anahtarı, kurtuluşunun mührü olan Büyük Taarruz'un ayrı bir yeri vardır.

Emekli General Ahmet Yavuz, bu büyük savaşın önemine dikkat çekmek istemiş olacak ki güzel vatanımızı bize kazandıran Büyük Taarruz için bir eser kaleme alır. Son zamanlarda müellifin de belirttiği gibi Türk harp tarihine karşı artışa geçen bir ilgi söz konusudur. Özellikle Çanakkale ve Sakarya Savaşları gibi ordumuzun büyük muharebeleri başta olmak üzere son dönem savaşlarımız araştırmacılar tarafından mercek altına alınır. Bu artan ilginin yarattığı memnuniyete karşın Türk askerî gücünün vurucu ve yok edici son hamlesi olarak nitelendirilebilecek Büyük Taarruz'un ayrı bir ilgiyi hak ettiğini belirtmek gerekir.

Bir savaşı ele alan eserler, şayet alanın profesyonellerince yazıldığı zaman cephelerin, stratejilerin ve birliklerin hareketlerinin kademe kademe anlatıldığı yoğun bir anlatı ortaya çıkar. Zira eserin asker adayları için de bilgilendirici olması arzu edilir. Tabii bu bilgilendirme ihtiyacı yazarın hedef kitlesinin

* www.kitapsuuru.com sitesi Genel Yayın Yönetmeni, Telmih Dergisi Editörü, zafersarac@hotmail.com

daralması elverişsizliğini ortaya çıkarır. Misal satranç tahtasındaki hamleleri gösteren harf ve rakamlardan oluşan semboller amatörce oyunu oynamayı sevenler için fazla bir anlam ifade etmez. İşin açıkçası meslek uzmanları da kalemlerini pek öyle avamın seviyesine indirmeyecek kadar ağır bir üslupla eserlerini oluştururlar. Ama Yavuz'un eserinde ağır askerî dilin esnetildiği ve terminolojinin fazla kullanılmadığı dikkati çeker. Çünkü, yazar sadece kendi meslektaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmez, üstüne mensubu olduğu millete ve tarihe karşı borcunu da öder. Bu açıdan eserin tarih severlerin, kitap müptelalarının ve her şeyden önemlisi millî duygularına dayanak arayanların ilgisini cezbedeceği savunulabilir.

Bu arada müellifin tarihe olan borcu konusuna ayrı bir başlık açmak lazımdır. Tarih anlatılarına bazen fazla hamaset ve ideoloji bulaştığı vakidir. Tarihî metinler; milletini ve devletini gereksiz yere övenlerin ya da ötekine karşı insaftan ve izandan uzak bir şekilde nahoş yorum yapmayı alışkanlık haline getirenlerin elinde ezildikçe ezilir. Böylelikle tarihin gerçek tabakalarının arasında yalan zehri sızar. Anlatıların göbeğindeki bu zehirler ehil olmayan ellerin sayesinde kalıplaşır, kemikleşir ve zamanla tabu halini alır. Bu toksik etkinin önüne ise tarafsız ve gerçeği önceleyen bir bakış açısıyla geçilebilir. Yavuz, objektif yönüyle gereksiz övgünün ve yerginin çukurlarına düşmez. Misal Yunan ordusu değerlendirilirken nefret söylemi kullanılmaz. Ya da Türk ordusu analiz edilirken gereksiz taçlandırmalara ihtiyaç duyulmaz. Konunun ana mahiyeti tarafların yanlışları ve doğruları eşliğinde izah edilir.

Bu arada günümüzde bazı tarihçilerimizin bile benimsemekten geri durduğu bir tavır Yavuz tarafından es geçilmez. Tarih üzerine yapılan yorumlar bazen yaşadığımız dönemin gözlüğü takılarak yapılır. Bu da tarihçiler için ölümcül bir hata olan anakronizme kapı aralar. Oysaki her devir kendi şartları dahilinde değerlendirildiğinde, mantık çerçevesi içerisinde kalınmış olunur. Yavuz, eseriyle hem Yunan hem de Türk tarafının stratejik hamlelerini anlatır. Öncelikle eldeki materyalden istifadeyle olaylar dile getirilir, sonrasında işin askerî yorumuna geçilir. Fakat iki tarafın da yaptığı hamlelerin yanlış boyutuna değinileceği zaman parantez açılır. Burada bir asker için tevazu, bir tarihçi için bilinçli davranmanın öneminin ortaya çıktığı yorumlar yapılır. Yavuz, olması gerekeni aktarırken peşin hükümlerle hareket etmez. Tarihî bilgiyi ve askerî tecrübeyi dahi prangaya vuran zamanın ruhu, müellif tarafından yok sayılmaz.

Tarihin aktarımı konusunda yazarın dikkat ettiği bir diğer husus da nedenselliklerdir. Olayların aktarımında genel bir görünüm oluşturabilmek amacıyla neden-sonuç ilişkisine binaen metin kronolojik bir sırayla tertiplenmiştir. Bu amaçla altı bölüm halinde tasarlanan eserde tarihî olaylar bir zincir misali birbirine bağlanarak sunulmuştur. Misal eserin birinci bölümü, Millî Mücadele öncesini ele alırken; ikinci bölümü, Millî Mücadele'nin aşamalarına ayrılmıştır. Bu aşamaların başlangıç ve stratejik savunma seviyelerine ayrı bir başlık açılmıştır. Bütün bu ön bilgilendirmelerden sonra eserin üçüncü bölümünde Büyük Taarruz tüm yönleriyle ele alınmıştır. Misal Büyük Taarruz öncesi genel görünüm, Yunan ve Türk taraflarının harp öncesi askerî durumu, yaşanan muharebeler, tarafların kayıpları ve lojistik

meseleler ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Büyük Taarruz'un harekât prensipleri açısından değerlendirildiği kısım fazlasıyla dikkat çekicidir. İngiliz Stratejist J.F.C. Fuller tarafından sistemleştirilen prensipler bugün NATO dâhil birçok orduda kullanılmaktadır. Geçmişteki büyük savaşlara bakıldığında bu prensiplerin bazılarının ya da tümünün kullanıldığı görülmektedir. Büyük Taarruz'un da bu prensipler eşliğinde değerlendirilmesinin, askerliğe yabancı okur kitlesi için ufuk açıcı olacağı düşünülebilir.¹ Ayrıca prensiplerin uygulama noktasında sadece Türk tarafına ilişkin bir değerlendirme söz konusu olmayıp, karşılıklı bir analizin yapıldığını belirtmek gerekir. Zaten prensiplerin ziyadesiyle iyi uygulandığı, Yunan tarafının bahsedilen prensipler noktasındaki zaaflarından anlaşılmaktadır.

Büyük Taarruz dile getirilirken Yavuz'un yorumlarının fazlasıyla ders verici olduğu dikkat çekicidir. Özellikle günü gününe anlatılan muharebeler izah edilirken, arada uzman yorumu kabilinden düşünceler satırlar arasında tecessüm etmektedir. Misal tarafları mukayese ederken Yavuz, bir tarihçinin veya bir askerinin yanı sıra diyemeyeceği fikirlerini dile getirir: *"Harp tarihini öğrenirken geçmişle güncel koşullar arasında bağ kurmak şarttır. Yoksa hikâye öğrenmekten farkı kalmaz. Esas olan, ilgili her faktörü muhakemeye dahil edebilme becerisine sahip olmaktır. Kurmaylık da budur..."* (s. 59)

Eserin dördüncü bölümü, diplomatik adımlara ayrılmıştır. Tarih anlatımının iki büyük mecrasından biri saha iken diğeri masadır. Özellikle günümüzde yapılan bazı yorumlarda iki açıdan Büyük Taarruz'un itibarı zedelenmek istenir. Hem zaferin kazanılmasına şaibe düşürmek hem de elde edilen diplomatik başarının kazanımlarını silmek için olumsuz propaganda yapılır. Yavuz, gereksiz iki söylemi de çürütecek şekilde başarıların altını defalarca çizer. Özellikle istiklal kararlılığı için yapılanlar, millî azmin nerelere varabileceğini kanıtlar niteliktedir. Beşinci bölümde, Millî Mücadele'nin genel değerlendirmesi yapılır. Müellif, eser boyunca bu tarz kısa özet metinler ve değerlendirmeler sunarak okurun, olayları bütüncül bir biçimde görmesini sağlar. Altıncı bölümde ise, Cumhuriyet'in kuruluşu ve Lozan'a dair önemli anekdotlar okura takdim edilir.

Eserin açık ve anlaşılır bir dille kaleme alındığından zımnen yukarıda bahsedilmişti. Ayrıca yazar, okura daha fazla yardımcı olmak için muharebeleri anlatan krokilere yer vermiştir. Bununla beraber eser, doygun bir kaynakçadan tecessüm etmiştir ve kaynak boyutunda değerlendirilebilecek ölçütlere sahiptir. Özellikle harp tarihi açısından referans kullanmak isteyen tarihçilerimiz için, bir askerinin yazdığı savaş tahlili kıymeti haizdir. Ayrıca eserde dönemi görenlerin (Halide Edip Adıvar, Falih Rıfkı Atay vb.) fikirlerine yer verilmesi, olayların merkezindeki kahramanların yazdıkları vasıtasıyla söz alması metnin anlaşılabilirliğini arttırmaktadır.

Sonuç olarak, Büyük Taarruz'un yüzüncü yıl dönümüne layık bir eseri literatürümüz kazanmıştır. Her ne kadar *taarruz* Arapça kökenli saldırı manasına gelen bir kelime olsa da bizim sözlüğümüzde yüzlerce

¹ Prensiplerle ilgili yetkin bir eserden bahsetmek gerekiyor. Mete Aksoy'un 2017 yılında yazdığı *Savaşçının Dokuz İlkesi* isimli eser direk prensiplere odaklanmıştır. Aksoy, eserinde Büyük Taarruz'dan bahsetmiş, üstelik Türk tarihindeki diğer savaşları da prensipler yönünden incelemiştir. Bkz. Mete Aksoy, *Savaşçının Dokuz İlkesi*, Historia Yayınevi, İstanbul, 2017. Eserin tanıtımı için; Zafer Saraç, *Savaşçının Dokuz İlkesi*, *Millî Devlet Gazetesi*, Sayı: 9, 1-7 Ocak 2018, s. 16.

şehidin kanının karıştığı bir zaferi anımsatmaktadır. Taarruz, üstelik Arapça sözlükte olduğu gibi küçük de değildir. Yüzyıllar boyu alınan mağlubiyetlerin etkisini silecek kadar büyüktür. Zaferi bilmek kadar, büyüklüğünü idrak etmek de erdemdir. Büyük Taarruz'u bilenlerin ve gerektiği gibi bildirenlerin sayesinde tarih bilincimizin dirilmesi mümkündür.